

zullen blijven. De redactie wilde u dit verhaal niet onthouden.....

Libellen

Nu ruim 48 jaar geleden, in februari 1959, werd ik als jonge onderwijzer uitgezonden naar het toenmalige Nederlands Nieuw-Guinea. Ik kreeg de vierde klas van de Openbare Lagere School-B in Hollandia, de hoofdplaats. In mijn klas zaten voornamelijk Papoea-kinderen, zo ongeveer de liefste en leergierigste leerlingen uit mijn loopbaan. Ordeproblemen kende ik niet. Voor deze kinderen was ik de wijze man uit Nederland aan wiens gezag ze zich zonder meer onderwierpen. Vol geestdrift stortte ik me op mijn didactische en pedagogische taak. Elke dag weer tussen 8 en 1 uur. Ik genoot.

De weg naar school liep over een braakliggend terrein. Na een warme schooldag naar huis lopend zag ik een paar van mijn leerlingen in het veld rondscharrelen. Behoedzaam slopen ze rond en schenen af en toe iets met een snelle beweging uit het hoge gras op te pakken. Nieuwsgierig naderbij komend zag ik dat ze libellen vingen. Prachtige, grote, sierlijke insecten. Die kwamen er veel voor en ik kon met genoegen zo'n beestje van dichtbij bewonderen want ze waren niet schuw. Mijn leerlingen hadden andere bedoelingen. Tot mijn afschuw ontdekte ik dat ze hun vangst van kop, vleugels en achterlijf ontdeden en het overblijvende borststuk als kralen aan een touwtje regenen. Verontwaardigd over zo'n zinloze wreedheid

Zadellibel op de Kampina

sprak ik ze toe. Ik zal er zeker ook met opgeheven wijsvinger gestaan hebben. Zwijgend hoorden ze me aan, de grote zwarte ogen vol onbegrip. Gedwee dropen ze af. Geen woord of gebaar van protest. Tevreden liep de jonge pedagoog naar huis.

Toen ik de volgende dag bij collega's dit voorval ter sprake bracht, vertelden ze mij lachend dat de kinderen bezig waren hun lunch bij elkaar te vangen. Gefrituurde libel kan gegeten worden. Normen en waarden – je kunt ermee blunderen.

R. Binkhuijsen, Waddinxveen

Op vrijdag 18 mei 2007 hebben wij een tijdens een libelleninventarisatie één mannetje Zadellibel (ANAXEPHI) aangetroffen op de Kampina (Midden-Brabant). Bureau Natuurbalans/Limes Divergens doet hier in opdracht van Natuurmonumenten onderzoek naar de libellenfauna op de vennen.

Naast grote aantallen Viervlekken (LIBEQUAD) en Noordse witsnuitlibellen (LEUCRUBI) viel ons oog op één enkele Aeshnide. Deze libel viel op door het duidelijk zichtbare blauwe "zadel" op de basis van het achterlijf. Een dergelijk opvallende blauwe basis van het achterlijf is aanwezig bij slechts twee (zeldzame) soorten: de Zuidelijke keizerlibel (ANAXPART) en de Zadellibel (ANAXEPHI).

We hebben het patrouillerende mannetje geruime tijd

met de verrekijker kunnen volgen en de in de bekende veldgidsen vernoemde kenmerken gecontroleerd:

- Het borststuk grauw geelbruin, zeker niet groen.
- Het blauwe zadel alleen op het tweede

Foto: D. Schut. Het terrein waar de zadellibel is aangetroffen

segment; Segment 3 was geheel donkerbruin.

- Geen blauw of groen op de ogen; De ogen waren (licht) bruin.
- De algemene indruk van de rest van het achterlijf was grauw geel met donker bruin.

Gezien deze kenmerken is onze conclusie dat het een man Zadellibel betrof. Het dier vloog in een open plek op de grens tussen (naald)bos en heide (zie foto 1). Na ongeveer 10 minuten was het dier uit het zicht verdwenen.

Uit enig zoekwerk naar eerdere waarnemingen blijkt dat dit, indien aanvaard door de CWNO waarschijnlijk de 5^e waarneming van een Zadellibel in Nederland is (NVL 2002; WNV, 2006). Men vermoedt dat de Zadellibel vanuit Afrika naar noordelijkere streken trekt. Een zwerver van deze soort kan in principe overal in Nederland aangetroffen worden. De waarneming zegt derhalve niets over de ecologische kwaliteiten van een gebied. Een geval van: op de juiste tijd op de juiste plek.

K.-D. Dijkstra gepromoveerd

Literatuur:

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002, De Nederlandse Libellen (Odonata). Nederlandse Fauna, deel 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Waarnemingsverslag (WNV) 2006 Dagvlinders, nachtvlinders en libellen, EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie

Douwe Schut & Inkie Goijer

(Duitsland) kon KD zich zowel in het veld als in musea toeleggen op het bestuderen van de Afrikaanse libellen. Dat betekende dat er aardig wat wetenschappelijke namen als synoniem werden weggeschreven en enkele nieuwe soorten aan de lijst werden toegevoegd.

Uiteindelijk staat de teller nu op 850 soorten voor het door hem bestudeerde deel van Afrika. Smeuïg is zijn verhaal over het genus *Syncordulia*. Hoe binnen twee maanden het aantal soorten van twee tot vier steeg. Meerdere mannetjes en vrouwtjes van een onbeschreven soort ontdekte KD in de door de vader van de Afrikaanse odonatologie Eliot Pinhey in Harare (Zimbabwe) opgebouwde collectie. Daar trof hij ook een onbekend vrouwtje van dat genus aan. Op aanwijzingen van KD werd kort daarna door John Simaika en Michael Samways op de vroegere vangstlocatie van dat vrouwtje, het bijbehorende mannetje gevangen dat inderdaad definitief tot een nieuwe soort bleek te behoren.

De eigenlijke promotie vond plaats in de Lokhorstkerk in Leiden. Achter de tafel waren als meest bijzondere opponenten aanwezig Mike May (uit de V.S.) en Paul Ouboter (uit Suriname, collega curator bij de nieuwe baan van KD in Paramaribo).

KD geflankeerd door de twee paranimfen: Vincent Kalkman (links) en Eric Thomassen (rechts). Foto: Albin Hunia

Het resultaat van de promotie mag er zijn! Deze promotie blijkt in Nederland de vijfde te zijn, waarbij de naam libellen/Odonata in de titel van de promotie voorkwam.

1906 – Herman van der Weele – Amsterdam (?) Morphologie und Entwicklung der Gonapophysen der Odonaten. Tijdschrift voor Entomologie 49: 99-198 + 3 platen. (Eerste beschrijving ooit van de bouw en werking van het eizet apparaat - waarmee eitjes in planten worden afgezet - van de vrouwtjes libellen).

1969 – Bastiaan Kiauta – Utrecht Studies on karyotypic evolution in Odonata. Genetisch Instituut van de Rijks Universiteit Utrecht. (Over de evolutie van de chromosomen bij libellen)

1970 – Jean Belle – Utrecht Studies on South American Gomphidae (Odonata) with special reference to the species from Surinam. -- Studies on the Fauna of Suriname and other Guyanas

11: 1-158. The Hague. (Over de rombouten van Zuid-Amerika)

2005 – Dirk Gassmann – Leiden Phylogenetic systematics and historical biogeography of Malesian calicnemiine damselflies (Odonata, Platycnemididae). Thesis Leiden University. (Onderzoek naar de verwantschappen tussen de soorten van een groep breedscheenjuffers - de subfamilie Calicnemiinae - en hoe deze soorten zich ooit over zuidoost Azië hebben verspreid)

2007 – K.-D. Dijkstra – Leiden Demise and rise the biogeography and taxonomy of the Odonata of tropical Africa. (Over de libellen van tropisch Afrika en mogelijke verklaringen van de verspreidingspatronen van de libellen aldaar).

Samenvatting zie: http://www.nieuws.leidenuniv.nl/content/docs/Promoties_mei_2007/dijkstra_samenvatting.pdf

Marcel Wasscher

Neurothemis fluctuans

Op 18 april vond ik in het water van mijn terrarium een libel. Niet het eerste wat je verwacht. In dit terrarium hou ik Chinese vuurbuikpadden en watersalamanders. Mijn eerste gedachte ging uit naar een libel die ik al eens eerder in m'n terrarium aangetroffen heb namelijk een *Crocothemis servilia* (Waning Vos, 2005).

Bij nadere inspectie bleek het toch een andere soort te zijn. De libel was kleiner en anders van kleur. Terwijl ik de libel uit het water haalde bleek het nog te leven. Gauw een bakje gehaald en gewacht tot het diertje een beetje was opgedroogd. In het licht leek de kleur op goudbruin aangezien er een gouden glans over de vleugels te zien was (zie foto). De tippen van de vleugels waren doorschijnend. De libel was vrij klein. Ik had zo één nog nooit gezien.

Gauw een foto gemaakt en deze op de e-mail geplaatst om te kijken wie mij kon vertellen welke libel

Neurothemis fluctuans Foto: Hillie Waning Vos